

Knuffel de knol

In de vorige eeuw verscheen er een geschiedemethode onder de naam *Vragen aan de geschiedenis*. De methode zelf was niet echt onderscheidend, maar over de titel ben ik lyrisch. Ik zeg altijd tegen mijn studenten dat ik hun vragen interessanter vind dan hun antwoorden. Neem nu de beroemde vraag van opstandelingenleider John Ball (1335-1381) tijdens een van de middeleeuwse boerenopstanden: ‘Toen Adam ploegde, en Eva spon, waar was toen de baron?’ Achter deze vraag gaat de historische kwestie schuil van de oorsprong van de ongelijkheid in de wereld. Toen de jager boer werd, bleek het ene stuk land het andere niet. Er was minder vruchtbare grond dan er gegadigden waren. De meest gespierde met de grootste mond zei: ‘Dit is van mij.’ Het particulier bezit was geboren. En toen kwam er iemand die zei wat een ander moest doen en niet moest doen. Over de ongelijkheid in de wereld gaat het onderhoudende boek *De gewone man* van historicus en journalist Jos Palm. Vooral de ondertitel is intrigerend: *Een kleine mensheidsgeschiedenis*.

Het boek is een jaar op de stapel blijven liggen en bezorgde me in de vakantie uitermate onderhoudende leesurtjes. Jos Palm geeft geen nieuwe informatie of kennis. Wat we lezen, wisten we al. Maar juist zijn consequente perspectief van de gewone man is origineel en verrassend.

De gewone man. Wanneer hoorde ik meer over hem? Juist ja, voor en na de verkiezingen. ‘Er ligt nu een regeerakkoord,’ meldt Rutte, ‘waarbij gewone, normale Nederlanders er écht op vooruit gaan.’ In 2008 kreeg in Verenigde Staten de gewone man een gezicht, dat van ‘Joe the Plumber’, de man die presidentskandidaat Obama in 2008 met zijn ‘gewoonheid’ confronteerde. En wie kent Henk en Ingrid niet.

In de westerse geschiedenis komen we de gewone man in allerlei gedaantes tegen. Afhankelijk van tijd en plaats in de gestalte van grotbewoner, slaaf, horige, lijfeigene, sappelaar, boertje, fabrieksarbeider, Jan met de pet en met de korte achternaam, proletariër, janhagel, plebejer, grauw, gepeupel, armoedzaaier, schlemiel, ploetermens, voetveeg, boerenkinkel, voddenkop, sansculotte, sloeber, heikneuter, pap- en aardappeleter.

Door de eeuwen heen leverde de gewone man de basis voor de samenleving en de economie, maar bezit, macht en invloed had hij niet. Hij was de knol en de risee van de geschiedenis. Verdrukt, verworpen en vertrappt. Kortom, de schlemiel van alle tijden. Hij was niemand en had niets. Als hij ’s morgens overeind krabbelde, had hij maar één vraag: hoe houdt het gerommel in mijn (onder) buik een tijdje op?

En de ‘gewone vrouw’ dan, hoor ik u vragen, geïnspireerd door dit themanummer. Nou, daar worden we ook niet echt vrolijk van. In veel gevallen heeft de gewone vrouw in de geschiedenis tot de twintigste eeuw nog véél meer klappen opgelopen.

‘De gewone man was de knol en de risee van de geschiedenis. Verdrukt, verworpen en vertrappt. Kortom, de schlemiel van alle tijden’

Wie denkt dat we met *De gewone man* van Palm een gedateerd marxistisch pamflet in handen hebben, vergist zich. Ronduit verrassend is het antwoord op de vraag hoe het nu verder moet met de gewone man, die inmiddels een publieksleveling van links tot rechts geworden is. Hij is meer dan zijn maag, aldus Palm. Het gaat net zo goed om zijn hoofd en zijn hart. Hij vraagt erkenning. De gewone mens heeft af en toe een knuffel nodig. Alleen weet hij niet waar hij deze halen moet. Nu God uit zijn leven is verdwenen, heeft hij behoefte aan een plaatsvervangende godheid. De mens zal bij brood alleen niet leven. ■

Ton van der Schans is voorzitter van de VGN. Hij werkt als docent geschiedenis op de Driestar Hogeschool (pabo) in Gouda.